

Руснак Ю. М.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри суспільних наук та українознавства
Буковинського державного медичного університету

СЕМАНТИКО-СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИСЛІВНИКІВ ЧАСУ У МАЛІЙ ПРОЗІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Анотація. Статтю присвячено аналізу прислівників часу у малій прозі О. Кобилянської. Зроблено спробу з'ясувати семантичні відтінки прислівників часу, охарактеризувати їхні словотвірні особливості та діалектний вияв, загалом на прикладі прислівників часу визначити особливості мовостилі буковинської письменниці. З'ясовано, що у малій прозі О. Кобилянської чимало прислівників часу, які означають послідовність дій та її різновиди, такі як «швидко послідовність дій» (*небавом, незабавом, відтак, потому, по тому, дальше*), «очікування наступної дії» (*туй-туй*), «нерегулярність дій» (*раптом, іноді, оногди, подеколи, не раз*), «регулярність дій» (*зачасто, щохвили, завсіди, завжди, назавсідги, завше, назавше*), «передчасність дії» (*передчасом, передом, наперед*), «попередня дія» (*передучора, перше, передше*). Низка прислівників виражає контамінацію семантики часу і способу дії, а саме «сталий вияв дії» (*неустанно, безустанно, безнастанку, безперестанку, заодно, заедно*). У художньому дискурсі буковинської письменниці спостерігаємо розмаїття прислівників від коренів *час, раз*, які реалізують зазначені значення. У мові малої прози функціонують прислівники, які реалізують лінійність часу в межах тижня, року, доби (серед них чимало прислівників народно-розмовного характеру). Прислівники часу утворені переважно морфологічним способом (префіксальним, префіксально-суфіксальним різновидами, складанням слів (редуплікація словоформ)), морфолого-синтаксичним (адвербалізація) та лексико-синтаксичним. Особливістю мовостилі буковинської письменниці є прислівники-діалектизми, які функціонують у фонетичних та словотвірних варіантах. Функціонування діалектизмів та літературних відповідників у художньому дискурсі О. Кобилянської кінця XIX – початку XX ст. свідчить про вироблення літературного почерку письменниці або зумовлено творчим задумом авторки.

Ключові слова: прислівники часу, мала проза, мовостиль О. Кобилянської, діалектизми, способи словотвору, фонетичний варіант, словотвірний варіант.

Постановка проблеми. Неповторного колориту малій прозі О. Кобилянської надають прислівники, що складають одну з найбільш дискусійних частин мови в сучасній граматиці. Прислівник – «лексико-граматичний клас незмінних (невідмінюваних і недієвідмінюваних) слів, співвідносних з іменами і дієсловами» [9, с. 430]. За семантикою прислівники поділяються на атрибутивні та обставинні. Клас обставинних прислівників представлено прислівниками часу, місця, причини, мети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти мовотворчості Ольги Кобилянської досліджували чимало мовознавців, передусім буковинських, таких як Н. Гуїванюк, Н. Бабиш, Л. Ткач, О. Кульбаська, М. Скаб, Н. Руснак, С. Шабат-Савка, О. Кардашук, Т. Гуцуляк, В. Чолкан, О. Максим'юк, О. Даскалюк.

У розробленні прислівника спираємось на праці І. Вихованця [1; 2], К. Городенської, В. Горпинича, О. Безпояско, П. Білоусенка, В. Німчука [6], Г. Гримашевич [3], В. Русанівського, І. Уздиган.

Метою статті є аналіз прислівників часу у малій прозі О. Кобилянської, а саме з'ясування семантичних відтінків прислівників часу, характеристика їхніх словотвірних особливостей та діалектного вияву, визначення особливостей мовостилі буковинської письменниці загалом на прикладі цієї групи лексики.

Виклад основного матеріалу. Прислівники часу вказують на час дії, проте прислівники часу в малій прозі буковинської письменниці вказують не лише «на час, коли відбувається дія (*влітку, вчора*), але й на час, з якого відбувається дія (*здавна, зроду*), на межу дії в часі (*доти, довіку*)» [9, с. 433], а також позначають послідовність дій у часі та їх різновиди.

На швидко послідовність дій вказує прислівник *небавом*, нар.-розм. «незабаром, скоро» [8, с. 617; 7, с. 326], утворений від дієслова *бавити* «затримуватись, тривати» [7, с. 21] префіксально-суфіксальним різновидом морфологічного способу. У конструкціях з прислівником *небавом* зазначено попередню та наступну дії, прислівник *небавом* актуалізує наступну: *Я завела з мужичкою розмову та небавом і довідалась цілу історію її життя* [5, с. 181]. *Може, умру небавом, бо я слаба* [5, с. 183].

Проте й попередня дія може бути актуалізована, представлена розлого: *Небавом по тім, як я усіла на своє місце, явилась й вона і усіла в другім ряді, саме передо мною* [5, с. 264].

Як словотвірний варіант діалектизму *небавом* інтерпретуємо прислівник *незабавом*: *Вони назвали його гордим птахом, на котрого треба клітки <...> таким, що розказ цісарський стоптав ногами <...> котрий незабавом і в Бога не буде вірити <...> бо має сотки овець і коней* [5, с. 118].

Послідовність дій виражає прислівник *відтак* («після чого-небудь, далі») [8, с. 145]: *Хвилю мовчали ми, відтак почала я знов* [5, с. 183]. *Відтак засунув її тісно над чоло, потягнув іще раз із пляшки, подав пляшку жінці і, заховавши її опісля коло себе в ноги, закинув собі віжки на шию* [5, с. 315].

На таку ж семантику, а саме на послідовність дій у часі, вказує прислівник розмовного характеру *потому*, [8, с. 851]: *Потому мого товариша впустили на волю* [5, с. 344].

У новелі «Природа» О. Кобилянська використовує орфографічний варіант *по тому*, який увиразнює походження прислівника: *Так, тепер буде ліше; а по тому знов я зашу вузля і підкуру хату зіллям* [5, с. 130].

Послідовність дій реалізує прислівник *дальше*, який, на нашу думку, постав під впливом язичія. У сучасній українській мові послідовність дій виражає прислівник *далі* «після

цього, потім» [8, с. 213]. Прикметник *далекий* (вищ. ст. *дальший*), прислівник *далеко* (вищ. ст. *далі*) мають семантику простору («той, який розміщується на значній відстані») [8, с. 213], прислівник *далі* – семантику простору і часу: *Коли замовкала, говорила **дальше** в мовчанці душею* [5, с. 280]. *Нехай поглибляться в неї поважніше і наберуть із неї корму для себе, щоб стати в першій лінії капіталом самій собі; **дальше** – і в повнім значенні слова: правдивою товаришкою чоловікові своєму* [5, с. 342].

Очікування наступної дії виражає прислівник-діалектизм *туй-туй* («ось-ось»). За Етимологічним словником української мови, *туй* – запозичення з польської мови, пол. *tuć* («ось-ось, мало не») складається з *ti-* «тут» і *j* займенникового походження [4, Т. V, с. 670].

Прислівник *туй-туй* – одна з рис мовостилу письменниці: *Чула, **туй-туй** упаде* [5, с. 314]. *А коли ставала, аби набрати сил, її груди, здавалось, **туй-туй** розсадяться, і дзвінки ляжливо вмовкали, мов ховалися раптом у сніг* [5, с. 318]. *Здавалось <...> **туй-туй** здобуде корону на голову* [5, с. 365]. *Хоч нас, німців, і називають холонокровними, але я **туй-туй** трохи не скитів* [5, с. 158].

Характерно, що письменниця використовує і літературний відповідник до діалектизму *туй-туй*: *Гадаю – **ось-ось** сонця диткнуса, а раптом дотикаюся милостині* [5, с. 345].

Не очікування дії, її несподіваний вияв виражає прислівник *раптом* – запозичення з польської мови, пол. *raptem* («раптово, зненацька, знічев'я; всього-на-всього») є формою ор. в. від заст. *rapit* («викрадання панночок»), яке походить від лат. *rapitus* («викрадання, грабіж») [4, Т. V, с. 28]. *Гадаю – ось-ось сонця диткнуса, а **раптом** дотикаюся милостині* [5, с. 345].

Нерегулярний вияв дії виражає прислівник *іноді*, діалектний варіант *оногди*. Пояснення фонетичного варіанта *оногди* подає Етимологічний словник української мови. Пор.: *іноді* – псл. **inъ- g(ъ)dě*, утворене із займенника *inъ* «один, інший» та формального елемента *gъdě*, який, очевидно, виник внаслідок контамінації двох часток, а саме *-gъ-* (*ga*) і *-dě* (*-da, -dy*) [4, Т. II, с. 307]. Пор.: *Жде лиш відповідного часу, щоб **іноді** розгулятися злбним вихром і застелити за одну хвилину землю хаотичним узором різнородного опадаючого листа* [5, с. 322]. *І ждуть безчисленні дні і ночі, очікуючи зоночі чудотворної години півночі тієї, що приводить **іноді** чудеса з собою, а їм мала б принести воскресення чудес* [5, с. 327].

Вважаємо, що функціонування літературного прислівника *іноді* і діалектного *оногди* у малій прозі О. Кобилянської свідчить про вироблення літературного почерку письменниці: *Але **оногди** була у пані Н.* [5, с. 376]. *Його знов упоїв, як і **оногди**, той проклятий невіра, хоче його затуманити, щоб йому виса-нав за півдурно кукуруду* [5, с. 188].

Таку ж семантику, а саме нерегулярність дії, виражає прислівник *подеколи*: ***Подеколи**, в поодиноких хвилях, відтягалася від мене, мовби відпихана прочуттям якогось болю, що мав її стрінути від тої сильної натури* [5, с. 277].

Регулярність дії відтворює прислівник *зачасто*: *Я був би їх убирав у найтонші рукавички, ті малі, ніжні, рухливі пташки, щоб не стикалися **зачасто** з грубим товаром поденщини, не стратили того, що я, син музи, любив наді все, – смислу чистоти* [5, с. 213].

Значення «регулярність дії» у художньому контексті виражає прислівник *щохвили*, утворений від іменника *хвиля*, на зра-

зок *щодня, щоліта*, проте останні вказують на час дії: *А він **щохвили** питає: «Ідеши уже, Параско?»* [5, с. 230].

Контамінацію семантики часу й способу дії, а саме сталий вияв дії, виражають прислівники *завсігди*, *завсіди*, фонетичні варіанти діалектизму до літературного *завжди*. Фонетичні варіанти *завсігди*, *завсіди* – результат злиття прийменника *за* в часовій функції і прислівника *усігди* («завжди») [4, Т. II, с. 219], прислівник *усігди* походить від псл. **vьseгда* [4, Т. VI, с. 47]. Пор.: *Одна з них, **рапна** Wandy говорила дуже много про освіту, про гуманність, про чуття, стояла зі мною майже **завсіди** на воєнній стопі і звала мене глумливо: Гейне (с. 190). *Та там, де ми раз усі стрінемося, я вас **завсіди** маю. Тому, коли говорю до вас, я маю вас усіх на думці* [5, с. 407]. *Я прецінь навчилася вже від тебе добачувати артизм у житті, а щодо невидимих тонкостей у людях, то їх відчує мій інстинкт. Він був мені **завсігди** найліпшим проводатором* [5, с. 260]. *І тому, що він не був такий злий мужик, як інші, а був **завсігди** добрий і чесний, і що хлопчисько не мав серця до війська, мимо свого медвежого здоров'я й сили* [5, с. 303].*

Письмениця використовує префіксальне утворення від *завсігди* – *назавсігди*, пор. літ. *назавжди*: *Хто мав би ту силу прикувати її **назавсігди** до себе* [5, с. 277]. *Постарівся з ними, знав звичаї їх життя і ніяк не міг відірватися від сього кусника землі **назавсігди*** [5, с. 301].

У художньому дискурсі письменниці функціонують прислівники *завше*, *назавше*. *Завше* – запозичення з польської мови, результат злиття прийменника *за* і прислівника *wszegdy* [4, Т. II, 220]: *Тому **гостру**, страшну паню, що **завше** дивилася на його ноги, як увійшла до канцелярії, і він там був* [5, с. 132]. *Вона **назавше** з книжками подружилася* [5, с. 379].

У мовостилі О. Кобилянської є прислівникові утворення від кореня *час*. Так, прислівник *від часу до часу* (пор. літ. *час від часу*), утворений складанням слів (редуплікацією слів), адвербіалізована форма орудного відмінка іменника *час* – *часом* функціонують зі значенням «нерегулярна дія»: *Перед нею, ні, майже в її ногах, біжить потік; дець над її головою високо на смереці шолопається блискавкою вивірка, з лісу проноситься **від часу до часу** якийсь уриваний звук яструба, в воздуху уганяються мухи, мотилі* [5, с. 217]. ***Від часу до часу** обертається до неї більша і кличе* [5, с. 347]. ***Часом** спинялись її лагідні очі задумчиво на лиці її дитини* [5, с. 371]. ***Часом** одушевлялась ними, а **часом** злбно обсмівала* [5, с. 381].

Префіксальне утворення від прислівника *часом* – *передчасом* народно-розмовного мовлення має значення «передчасний вияв дії»: *Її великі листки скраю скрутилися, незаметно потемніли і **передчасом** зів'яли* [5, с. 212].

У мові є прислівники, які реалізують лінійність часу в межах тижня: *завтра, сьогодні, вчора*. О. Кобилянська використовує префіксальні утворення від цих прислівників: *передвчора, позавтра* (літ. *післязавтра*). Прислівник *завтра* – результат злиття прийменника *за* і родового відмінка іменника *utro* (*utra*) «ранок», яке в такому звуковому оформленні в українській мові не зберілось [4, Т. II, с. 220]; *увчора* – псл. **vьčera*, розглядається як давня форма орудного відмінка однини іменника *večerъ* з редукцією першого голосного *e* [4, Т. VI, с. 57]. *Так? А ще **передвчора** казали ви, що якби трапився вам який чоловік, то взяли би його зараз до хати <...> чи не так?* [5, с. 218]. *Новий капелюх збавив я собі і нові, лиш **передвчора** куплені рукавички* [5, с. 154]. *Але **сейчас** **завтра** іде до попа* [5, с. 134].

Приглянься їй завтра, а **позавтра**, як прийде і видасться нам можливою істотою, може, й приймемо [5, с. 264].

У новелі «Природа» О. Кобилянська використовує фонетичний діалектизм *сегодне* та літературний відповідник *сьогодні*, причому в персонажному мовленні, а саме мовленні гуцулки-селянки, функціонує фонетичний варіант *сегодне*, а його літературний відповідник – в авторському пейзажному описі. *Ні, сегодне не загостить другий раз; онде все лиготить вечірня зірниця, та й місяць сегодне вповні!* [5, с. 131]. *Зараз наперед нього, попід саму гору, пліла ріка; підбувши сьогодні через бурю, неслася великими пінистими хвилями, що сумно влискувалися в місячному світлі* [5, с. 132]. *Сьогодні рано він сів на свого дикого коня і, мов божевільний, пігнав дорогою* [5, с. 128].

Лінійність часу в межах року виражають прислівники народно-розмовного характеру, утворені від іменників на позначення пори року, причому утворені за однією словотвірною моделлю: *узмі, взмі; уліті, вліті* (фонетичні варіанти). *А узмі? Та й взмі так* [5, с. 233]. *Звичайно діставали 20 зр., але сим разом і тому що наперед і взмі – лише стільки* [5, с. 312]. *Уліті возили від часу до часу до одної великої лазні в місто мітелки із зеленого дубового листя, де діставали від сотки 2 зр. Йому попросту треба було дерева на колибу, де вліті сидів із матір'ю і дозирава стада своїх овець та коней* [5, с. 117].

Лінійність часу в межах доби виражають прислівники *вднину, уднину* (фонетичні варіанти), *вдень, досвіта, надранком, опівночі*. Конкурування діалектних форм *вднину, удину* (фонетичні варіанти) і літературного *вдень* засвідчує пошук письменницького почерку авторки: *Обтовкала їх так, що якби вднину, то, може би, і побачила, як її кров воду* [5, с. 237]. *Тут світив місяць ясно, як уднину, і вона увиділа світ* (с. 238). *Удень тонула в книжках або рисувала* [5, с. 376]. *Предивна музика, що добувалася опівночі з глибини його, розпливаючися ніжно дзвенячою мрією в весняних ночах дрімучим лісом <...> згубилася* [5, с. 327].

У синонімічні відношення вступають мовні одиниці *досвіта* та *надранком*. *Таки проспиться; встала так досвіта, а тепер іде до полудня* [5, с. 245]. *Надранком бій устав* [5, с. 318].

Особливістю мовостилі письменниці є розмаїття прислівників від кореня *раз* «один момент повторюваної дії; випадок; (числ.) один; одного разу; (ст.) удар» – псл. *газь* «удар», пов'язане чергуванням голосних *гѣзати* «різати» [4, Т. V, с. 15]: *раз, чимраз, щоразу, щораз, не раз, нараз, відразу, зразу, раз коло разу, раз у раз*.

О. Кобилянська використовує іменник *раз* зі значенням «однократна дія» [8, с. 945]: *Грала етюд Шопена. Кілька разів раз по раз* [5, с. 273]. *Потім він хотів заплатити і два рази тільки кару, аби його не задержували* [5, с. 117].

Раптовий вияв дії виражають прислівники *раз* (адвербіалізований іменник) та префіксальне утворення від нього *нараз*: *Вона страх бажала опинитися на морі, побачити його раз у бурю, або як сходить сонце, або в місячну ніч* [5, с. 113]. *Та вона хотіла би раз побачити очі і його уста зблизька* [5, с. 114–115]. *Раз їй було спало на думку, як би воно було, якби він любив дівчину* [5, с. 122]. *Не знаю, скільки плакала, але я нараз зачула, що хтось потряс мною в плечах сильно* [5, с. 281]. *Поза тим не бачить нічого і не встів більше нараз подумати* [5, с. 313].

І здалося їй, ні, не здалося, бо вона се таки відчула, що вона станула нараз дуже високо [5, с. 402].

Прислівник *чимраз*, утворений лексико-синтаксичним способом, має значення «кожен раз», функціонує як прислівник міри вияву ознаки до ступенів порівняння прикметників і прислівників: *Простір той такий широкий передо мною, що конче пожре твої сили, він чимраз більше і більше займає мій ум і мене* [5, с. 348]. *Їй здавалося виразно, що, замість кулака, настановилася там за нею на санках чорна, недвижна, кінчаста купа, стається чимраз тяжчою й дивиться заєдно на її хребет* [5, с. 317–318].

Становлення української літературної мови на Буковині увиразнюють орфографічні варіанти *чимраз, чим раз*: *Вона вже така збіджена з гризоти і з видатків, що чим раз, то більше чорніє* [5, с. 352].

Значення «регулярний вияв дії» мають прислівники *щоразу, щораз* (словотвірні варіанти), які також зазвичай функціонують при прислівниках у вищому ступені порівняння: *І тайком, мало-помалу, а потім щоразу частіше почали появлятися в її дневнику стихи* [5, с. 371]. *Хвили його женуть одна одну до берега, грають весело і умовляються шумливо щоразу і щодня гнати так весело* [5, с. 346]. *Крізь понуру масу мряк, в яку уткалася гризуча туга, що укладалася щораз тяжче на все й ширилася тяжкими хвилями так далеко, як око сягало, спонукаючи, що всі барви блідли, пробивався один голос* [5, с. 305].

Прислівник *не раз* має значення «нерегулярний вияв дії»: *«Я не можу зрікатися всього так, як ти!» – говорила не раз роздрознено, коли я напаминала їй числитися ліпше з грішми* [5, с. 255].

Прислівник *відразу* позначає початок дії: *За молодого дівчиною з несміливими, смутними очима, що відразу почула в нім пана свого* [5, с. 373].

Прислівник *зразу* («попередній вияв дії») передбачає опозицію *зразу – потім*, функціонує у протиставних конструкціях, у художньому дискурсі О. Кобилянської вступає в антонімічні відношення з прислівником *опісля*, фонетичним варіантом до літ. *після*: *Зразу легким танцем на поодиноких місяцях, а опісля в зміненому темпі* [5, с. 309].

Складанням слів (редуплікацією словоформ) утворено прислівникові форми *раз коло разу* (діал.), *раз у раз, раз по раз* (літ.), що позначають «регулярність, неодноразовий вияв дії». *Збігала шаленим летом від ясних звуків до глибоких, а там – неспокій, глядання, розтучливе нищорення раз коло разу, товплення тонів, бій* [5, с. 291]. *Вона попивала жадібно подаваний їй ним розігріваючий напиток, хухаючи раз у раз у закріплені руки* [5, с. 315]. *Я чула не раз сей етюд, чула й забувала наново, але коли вона грала його кілька раз раз по раз – я неначе інший слух дістала* [5, с. 273].

Попередній вияв дії, тобто дію, віднесено до минулого, виражають прислівники, похідні утворення від іменника *перед* – псл. **perdъ* «перед», утворене від прикметника *perdъ* «перед» [4, Т. IV, с. 340]: *наперед, передом*. *Звичайно діставали 20 зр., але сим разом і тому що наперед і взмі – лише стільки* [5, с. 312]. *Про неї говорено, що хотіла в своїм найкращім дівочім віці, саме в вісімнадцятім році життя, виходити заміж за одного старого вченого, не бачивши передом ані разу, лише тому, що чула, що він посідав величаву бібліотеку, відбував великі подорожі і міг їй дати нагоду виобразуватися* [5, с. 421].

Таку ж семантику «попередній вияв дії» виражають прислівники, що є похідними утвореннями від *перший*, очевидно, давніше **перший*, що виникло як форма вищого ступеня від *перший* [4, Т. IV с. 358]: *не першина, перше. Їй не першина дитину ховати, не біється!* [5, с. 361]. *Йому мусило усе те статися, бо спровадився до своєї нової хати вверху, не посвятивши її перше!* [5, с. 134].

У художньому дискурсі натрапляємо на прислівник *передше*, який ми схильні розглядати як контамінацію слів *перед* і *перше*: *І в тім, що вона передше говорила, була, мабуть, правда* [5, с. 273].

Низка прислівників суміщає у собі значення часу та способу дії. Так, постійний, сталий вияв певної дії, тобто дії впродовж певного часу, реалізує прислівник-діалектизм у варіативній формі *заєдно*, *заодно*, похідний від числівника *один*. *Переберу ще годину англійської мови, і буде все добре, – успокоювала я її, а вона плакала, нарікаючи заєдно на своїх родичів, що посилали їй, на її думку, замало грошей* (с. 258). *Тут високі покої, і він буде прекрасно звучати, – говорила заєдно* (с. 272). *Вона має ту силу, – казав він, – що зміняє в людях настрої, і під час коли се говорив, то, дивлячись заєдно на мене, мінився справді* [5, с. 159]. *Той також заодно за нею глядів, але за те вона його ненавиділа* [5, с. 365]. *Дітоньки! Ви на мене не звжаєте, а я вас заодно бачу* [5, с. 407].

Контамінацію часу і способу дії, а саме «дію, що триває певний час», виражають прислівники *неустанно*, *безустанно*, *безнастанку*, *ненастанно*, *безперестанку*, ймовірно, похідні утворення від дієслова *стати*, не зареєстровані ні у Словнику української мови, ні у Словнику буковинських говірок. *Під час розмови переслідувала мене неустанно думка, що сей бідолаха не зазнав від колиски доброї хвилини* [5, с. 186]. *Він розчував її проникливими, як лід, холодними очима, що неустанно за нею слідили* [5, с. 373]. *За чим шукає в нім безустанно?* [5, с. 285]. *У день перед тим чорні ворони окружували безнастанку соломою криту хатину, мовби там лежав труп і ждав на них довго* [5, с. 304]. *Вони дожидали її кінця, і свічка горіла коло неї майже ненастанно* [5, с. 312]. *І гудить, і шелестить ненастанно* [5, с. 316]. *Дзвеніла безперестанку, неначе знала одностаїним, безжурним летом через цілий безмежний простір* [5, с. 317].

Значення «початок дії» реалізують прислівники *змалку*, *зменьку*. *Я вам кажу, люди, що оце з Магдаленою щось є, – сказав він. – Я її не від свого знаю, а змалку знаю* [5, с. 360]. *Уже зменьку ладувала доля йому залізо на плечі, і він його двигав, чим раз більше й більше, доки сама його грудь у залізо не обернулася* [5, с. 402].

Висновки. У малій прозі О. Кобилянської чимало прислівників часу, які означають послідовність дій та її різновиди, такі як «послідовність дій», «очікування наступної дії», «нерегулярність дій», «регулярність дій», «передчасність дії», «попередня дія». Низка прислівників виражає контамінацію семантики часу і способу дії, а саме «сталий вияв (постійний) дії». У мові малої прози функціонують прислівники, які реалізують лінійність часу в межах тижня, року, доби (серед них чимало прислівників народно-розмовного характеру). Прислівники часу утворені морфологічним способом (префіксальним, префіксально-суфіксальним різновидами, складанням слів (редуплікація словоформ)), морфолого-синтаксичним (адвербалізація) та лексико-синтаксичним. Особливістю мовистилу буковинської письменниці є прислівники-діалектизми, які функціо-

ють у фонетичних та словотвірних варіантах. Функціонування діалектизмів та літературних відповідників у художньому дискурсі О. Кобилянської кінця XIX – початку XX ст. свідчить про вироблення літературного почерку письменниці або зумовлено творчим задумом авторки.

Література:

1. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови. Київ : Пульсари, 2004. 400 с.
2. Вихованець І. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ : Наукова думка, 1988. С. 185–222.
3. Гримашевич Г. Відприкметникові прислівники в українських діалектах. URL: file:///C:/Users/User/Desktop/Npkpnu_fil_2013_34_25%20(1).pdf.
4. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / за ред. О. Мельничука. Київ : Наукова думка, 1982–2012.
5. Кобилянська О. Зібрання творів : у 10 т. Новели. Оповідання. Поезії в прозі / ред. В. Антофійчук, С. Кирилук та ін. Чернівці : Букрек, 2013. Т. 1. 476 с.
6. Німчук В. Прислівник. Історія української мови. Морфологія / ред. А. Грищенко та ін. Київ : Наукова думка, 1978. С. 342–412.
7. Словник буковинських говірок / ред. Н. Гуйванюк. Чернівці : Рута, 2005. 688 с.
8. Словник української мови / за ред. В. Жайворонка. Київ : Про-світа, 2012. 1320 с.
9. Сучасна українська мова. Морфологія / за ред. І. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1969. 584 с.

Rusnak Yu. Semantic and structural features of time adverbs in Olga Kobylyanska's short prose

Summary. The article is devoted to the analysis of time adverbs in O. Kobylyanska's short prose. An attempt is made to find out the semantic nuances of time adverbs, to characterize their word-forming features and dialectal expression, in general, to determine the peculiarities of the Bukovinian writer's language style on the example of time adverbs. It has been found that in O. Kobylyanska's short prose there are many time adverbs that mean the sequence of actions and its varieties such as: "sequence of actions" (*небавом, незабавом, відтак, потому, по тому, дальше*), "waiting for the next action" (*туй-туй*), "irregularity of actions" (*рантом, іноді, оногди, подеколи, не раз*), "regularity of actions" (*зачасті, щохвилі, завсіди, назавсіди, назавсігди, завше, назавше*), "premature action" (*передчасом, часом, передом*), "previous action" (*пердучора, перше, передше*). A number of adverbs express the combination of the semantics of time and mode of action "permanent manifestation action" – *неустанно, безустанно, безнастанку, ненастанно, безперестанку, заєдно*. In the artistic discourse of the Bukovinian writer we observe a variety of adverbs formed from roots *час, раз*. In the short prose by O. Kobylyanska there are adverbs that realized the linearity of time within a week, year, day (among them a lot of dialect units). Time adverbs are formed mainly with the help of such word formation methods as: morphological (prefixal, prefixal-suffixal methods, word composing (word form reduplication), morphological-syntactic (adverbalization) and lexical-syntactic. A feature of the Bukovinian writer's style is adverbs-dialectisms, which function in phonetic and word-forming variants. Functioning of dialectisms and literary equivalents in the O. Kobylyanska's artistic discourse indicates the development of literary handwriting of the writer or due to the creative idea of the author.

Key words: time adverbs, short prose, O. Kobylyanska language style, dialectics, word-formation methods, phonetic variant, word-formation variant.